

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 9/1998 vp

Hallituksen esitys lapsen elatusavun perintää koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Lakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä lokakuuta 1997 lähettäänsään hallituksen esityksen 128/1997 vp lapsen elatusavun perintää koskevan lainsäädännön uudistamisesta valmistelevasti käsiteltäväksi lakivaliokuntaan samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto lakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Tuula Linna ja erityisasiantuntija Kari Vesanen, oikeusministeriö
- professori Erkki Havansi
- professori Antero Jyränki
- dosentti Sami Mahkonen
- dosentti Liisa Nieminen
- professori Ilkka Saraviita.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksen tarkoituksena on tehostaa elatusapua koskevaa ulosottoperintää niin, ettei elatusvelvollisen asema muodostu kohtuuttomaksi, sekä yksinkertaistaa perintäjärjestelmää. Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1999 alusta.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa käsitellään elatusapusaatavan vanhentumisaajan lyhentämistä ja sitä, että vanhentuminen olisi lo-

pullista. Uusia säännöksiä on tarpeen soveltaa myös eräänntyneisiin elatusapuihin. Esityksen mukaan jo eräänntyneiden elatusapujen määrään ei puututa, vaan lain voimaan tullessa eräänntyneenä oleva elatusapu vanhenee viidessä vuodessa lain voimaantulovuoden jälkeen. Esityksessä katsotaan, että lakiehdotus voidaan ilmeisesti säätää tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Esityksen valtiosääntöoikeudellinen merkitys johtuu siitä, että elatusapusaatava on sellainen varallisuusarvoinen etuus, jota koskevat hallitusmuodon 12 §:n säännökset omaisuudensuojasta.

Säännöksiä elatusapusaatavan vanhentumisesta, palkan ulosmittauksesta elatusavun suorittamiseksi, elatusavun etuoikeudesta, kertyneiden suorituskohtien kohdentamisesta ja viivästyskorosta voidaan pitää täytäntöönpano-oikeudellisina

normeina. Tällaiset säännökset voidaan vakiintuneen käsityksen mukaan saattaa omaisuuteen kohdistuvinkin pääsääntöisesti voimaan tavallisella lailla (PeVL 23/1992 vp).

Esityksessä ehdotetaan, että elatusapusaatavan vanhentumisaikaa lyhennetään ja että saatavan vanhentuminen on lopullista. Nämä uudistukset koskevat pääsääntöisesti vain lain voimaantulon jälkeen erääntyviä elatusapuja, mikä on edellä mainitun yleisen lähtökohdan valossa valtiosääntöoikeudellisesti ongelmatonta. 1. lakiehdotuksen voimaantulosäännöksessä todetaan, että ennen lain voimaantuloa erääntyneeseen elatusapuun ja sitä koskevaan viivästyskorkoon sovelletaan aikaisempia säännöksiä. Tällaisen saatavan vanhentumisaika, joka nykyisin on pääsääntöisesti kymmenen vuotta ja jonka kuluminen voidaan katkaista, kuitenkin muuttuu suoraan lain perusteella siten, että saatava vanhentuu lopullisesti vuoden 2004 päättyessä.

Ehdotus merkitsee sitä, että osassa tapauksista vanhentumisaika lyhenee, osassa tapauksista se pitenee. Esityksen mukainen kohdentumissääntely puolestaan johtaa siihen, että elatusvelvollinen joutuu ensin täyttämään eniten vanhentumisuhan alaista maksuvelvoitetta. Elatusavun saajan kannalta tämä lieventää oleellisesti vanhentumisaikojen lyhentymisen vaikutusta. Valiokunnan käsityksen mukaan tällainen siirtymävaiheen järjestely kaiken kaikkiaan on elatussuhteen osapuolten kannalta kokonaisuutena arvioiden kohtuullinen ja muutoinkin oikeusjärjestykseen sopiva, minkä vuoksi ei ole estettä käsitellä lakiehdotusta tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

2. lakiehdotuksen tarkoituksena on puuttua etuoikeusjärjestykseen elatusapusaatavan ja kunnan takautumissaatavan hyväksi. Uudistus ei vaikuta vakuusoikeuksien asemaan, mutta sellaisten velkojien asema heikentyisi suhteellisesti, joiden saatavien vakuutena ei ole pantti- tai pidätysoikeutta. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin käsitellyt kysymystä saatavien etuoikeusjärjestyksen muuttamisen ja perustuslain omaisuudensuojasäännösten suhteesta (PeVL 1/1972 vp). Tuon valiokunnan kannanoton mukaan konkurssin alkamisajankohta on sillä tavoin ratkaiseva, että perustuslain voi sanoa suojaavan konkurssin alkamisaikana voimassa olutta etuoikeusjärjestystä.

Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen mukainen pääsääntö vastaa tätä käsitystä. Siirtymäkauden järjestelyinä olisi lisäksi voimassa sääntely, jonka mukaan viimeisen vuoden aikana ennen lain voimaantuloa erääntynyttä elatusapua pidetään lain voimaantulon jälkeen etuoikeutettuna vuoden 1999 loppuun saakka. Nykyiset palkan ulosmittausäännökset ja menettelyn tarkoituksenmukaisuutta koskevat seikat huomioon ottaen tällä siirtymäkauden järjestelyllä ei ole vaikutusta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Lausunto

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta kunnioittavasti esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Ville Itälä /kok
jäsen. Esko Helle /vas
Gunnar Jansson /r
Marjut Kaarilahti /kok
Juha Korkea-aho /kesk
Valto Koski /sd

Heikki Koskinen /kok
Johannes Leppänen /kesk
Riitta Prusti /sd
Veijo Puhjo /va-r
vjäsen. Juhani Alaranta /kesk
Jouko Jääskeläinen /skl.